

Temel Ahlaki Prensipleriyle Tasavvuf (Kitap Tanıtımı)

Yeter SÖZER

Çukurova Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Adana/Türkiye, yetersozer@outlook.com

Makale Bilgisi/Article Info: Geliş/Received: 20.12.2018 Düzeltme/Revised: 23.12.2018

Kabul/Accepted: 30.12.2018

Temel Ahlaki Prensipleriyle Tasavvuf

Yrd. Doç. Dr. M. Mansur GÖKCAN

Harf Eğitim Yayıncılık, Ankara, Nisan 2017, 320s.

Temel Ahlaki Prensipleriyle Tasavvuf adlı bu eser M. Mansur GÖKCAN'ın kaleminden çıkmıştır. Çukurova Üniversitesinde görev yapan yazarın kaleme aldığı eser 320 sayfa olup kitap boyutu ve kapak tasarımı idealdir. Bu çalışma bir giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında: “Tasavvufa Giriş” ana başlığı ve dokuz alt başlık bulunmaktadır. Bunlar; tasavvufun önemi, etkisi, konusu, mistisizm ve tasavvuf, tasavvufun tanımı, sufi kelimesinin menşei (bu da beş başlık altında ele alınmış) , sufi ismiyle anılmanın ve suf giymeyi tercih etmenin sebepleri, suf giymenin istismarı ve sufinin tanımı şeklinde başlıklandırılmıştır. Tasavvufun etkisinde; tasavvufun inşai bir yapıya sahip gücünün var olduğu, fakat bu gücün suistimal edilmesi halinde çok tehlikeli yıkıcı bir güce dönüştüğü anlatılmaktadır.

Birinci bölümde “Tasavvufun Tarihi Seyri” ana başlık olarak kullanılmış, üç alt başlıkta konu işlenmiştir. Bunlar:

1. Zühd Dönemi (Hicri 1. ve 2. asır) ve iki alt başlık
2. Tasavvuf Dönemi (on bir alt başlık)
3. Tarikatlar Dönemi

Peygamber ve ashabının yaşantısında zühd, Hicri 1. asırdan 5. asır ve sonrasına kadar ve tarikatlar döneminde ise tasavvuf konusu işlenmiştir.

İkinci bölümde ise tasavvufun temelini oluşturan ahlaki prensiplerden bir kısmı verilmeye çalışılmıştır. Bu merhaleler dönüm ve karar çizgisi olan tövbe ile başlayıp, kemalin ifadesi olan rıza ile biten makamlar (usulü aşere) işlenmiş ve bu hallerden örnekler verilmiştir.

Ana başlık olarak “Tasavvufta makamlar ve haller”in alt başlıklar ise:

1. Tasavvufta makamlar (usul-ü aşera) (On başlık altında açıklanmıştır.)
2. Tasavvufta haller ve bu hallerden bazı örnekler (Altı alt başlıkta ele alınmıştır.)
3. Tasavvufi bir kavram olarak havf-reca ve muhabbette (Üç alt başlık içermektedir.)

Üçüncü bölümde ise “Vahdet” konusu üç alt başlık altında ele alınmıştır. Bunlar:

1. Vahdeti kusüd
2. Vahdeti şuhud
3. Vahdeti vücud (tartışma konusu olan vahdeti vücudu altı ayrı başlıkta ele almıştır.
 - a. İbn-i Arabi’de vahdeti vücud
 - b. Vahdeti vücudun delilleri
 - c. Ashabın ve mutasavvıfların vahdeti vücud ile ilgili sözler
 - d. Vahdeti vücuda yapılan itirazlar ve verilen cevaplar
 - e. Vahdeti vücudçu sufilerin savunmaları
 - f. Panteizm ve vahdeti vücut, başlıklarıdır.)

Son olarak 4. Bölümde ise “Tarikatlar” ele alınmıştır. Tarikatlardaki ortak prensipler özellikle sema, rabita ve keramet konuları işlenmiş. Bu konuları işlerken de günümüzde yaşayan meşhur tarikatlar kısa bir şekilde ele alınmıştır. Başlıklar şu şekilde sıralanmıştır:

1. Tarikatlardaki ortak prensipler (Sekiz alt başlıkta toplanmaktadır.)
2. Keramet (Dört alt başlıkta açıklanmıştır.)
3. Tarikatlar (Sekiz başlıkta tarikat örnekleri verilmiştir.)

Yazarın eserinin içeriğini genel manada ele alırsak Hz. Peygamber ve ashabın yaşantısında bir zühd anlayışı olarak mevcut olan Tasavvufun, tarihi seyir içerisinde nasıl değişim ve gelişimle sistemleşip bir ilim haline geldiğinden bahseden duyuşsal ve bilişsel alana hitap eden didaktik bir eserdir.

Bu çalışmada insanın her anına dalga dalga yayılan ve hepsi birer hikmete işaret eden merhalelerden geçerken çekilecek zahmet ve ulaşılabilecek rahmet anlatılmıştır. Ana hatlarıyla söyleyecek olursak eserde tasavvuf tarihi ve tarikatlarla birlikte tasavvufun temel ahlaki prensiplerine de yer verilmiştir.

Yazar tasavvufun temel kavramlarını derinlemesine ele almış, terimlerini yerli yerinde kullanmıştır. Dilde sade ve akıcı bir üslup korunarak yer yer parantez içi açıklamalar yapılması okuyucuya anlama konusunda kolaylık ve zaman kazandırmıştır. Dolayısıyla kullanılan dilin fazla akademik olmaması, çalışmanın daha geniş bir okur kitlesine ulaşmayı hedeflemiş olabileceğini düşündürmektedir.

Yazar eserinde birincil ve ikincil kaynaklara başvurmuştur. Özellikle Kur’an-ı Kerim’deki ayetlerden bolca yararlanmış; hadisler, sahabenin hayatlarından kısa öykülerle desteklenmiştir. Ayrıca tasavvufun yapı taşlarından olan şahsiyetlerin (Mevlana, Yunus Emre, Ahmet Yesevi vd.) dörtlüklerinden okura tasavvufun deruni hissiyatını yansıtmıştır. Yazara göre tasavvuf, Anadolu’nun Türkleşmesinde ve Müslümanlaşmasında, dolayısıyla Türk-İslam kültürünün mayalanmasında son derece etkin olup, tesirini halen sürdürmektedir (s.9).

Tasavvufun asıl etkisini fertlerin kalbinde gösterdiğini belirten yazar, okura gönlü yaratılmışlardan Yaradan'a çevirmenin aşamalarını halk içinde Hak'la beraber olarak ruhsal tecrübesinin ışığında yol alabilmeyi göstermiştir. Bununla birlikte tasavvufun sadece dinin tecrübe boyutunda değil, aynı zamanda ahlak boyutunda da etkili olduğunu belirten yazara göre tasavvuf güzel ahlak demektir (s.10). Yazarın bu tespiti, sosyolojik perspektiften ele alındığında, ibadet temelli bir din anlayışına nazaran ahlak temelli bir din yaklaşımının toplumsal düzen için son derece fonksiyonel olduğu gerçeğini vurgulamaktadır.

Son olarak kitap hakkında şu cümle abartıdan uzak nesnel bir değerlendirme sayılmalıdır. Arayış içinde olanlar ve aradığını tasavvufta bulmayı umanlar için mutlaka okunması gereken bir eserdir.